

Emiel Vermandele: curriculum vitae van de honderdjarige

Theo Frison

Op 1 mei 1888 kwam het huisgezin Victor Vermandele - Emelia Lanssens te Lichtervelde de geboorte van een zoon aanmelden. Hij werd gedoopt als Emiel Theophiel Victor. Het gezin was de dag voordien uit Roubaix in het Noorden van Frankrijk in Lichtervelde toegekomen. "Het hing aan een zijden draadje," vertelde Emiel Vermandele vaak, "een dag vroeger geboren en ik was nu Fransman geweest."

Vader Victor was klein van gestalte. Hij was kleermaker en zou dat vak ook aan zijn oudste twee zonen aanleren. Vlak tegenover de kerk van Lichtervelde, in een straatje dat is verdwenen na de dynamitering van de kerktoren door de Duitsers in 1918 hield het gezin bovendien een herberg.

Onderwijs

Emiel heeft enkel de Lichterveldse gemeenteschool bezocht. Vermits zijn vader van liberale komaf was - honderd jaar geleden geen aanbeveling in een zeer behoudsgezinde West-Vlaamse gemeente - behoorde Emiel zeker niet tot de troetelkinderen op school. Toch leerde hij bijzonder goed. Hij toonde zich opvallend sterk in aardrijkskunde, zodanig dat zijn schoolmeester hem ooit vroeg of hij soms zeekapitein wilde worden. Studiebeurzen werden toen echter niet rondgestrooid en zoals gebruikelijk in die tijd moesten de oudste kinderen al vrij vlug mee aan het werk om het huisgezin te helpen. Emiel zat dan ook vrij vlug - net zoals zijn broer Jean - op de kleermakerstafel. Ontspanning vond hij in de plaatselijke fanfare, waar hij bariton speelde.

Toen hij nog school liep, schrok hij niet terug voor een of andere rakkerstreek. Met zijn broer ging hij dolgraag "baantje schuiven" op het ijs. Moeder keek bij het thuiskomen naar de zolen om te achterhalen of ze op het - soms wel gevaarlijke - ijs waren geweest. Ze vonden er dan ook niets beters op dan zonder schoenen op blote voeten baantje te rijden.

Uitgeloot

Veel kan van een klein toeval afhangen. Toen Emiel moest loten voor de dienst bij het Belgische leger, kwam hij - met die V in de naam - als voorlaatste aan de beurt. Er lagen nog twee loten in, er moest nog een soldaat worden aangewezen. Hij stak de hand in de trommel, voelde een lot, twijfelde en wierp het terug. Hij trok het andere rolletje en bleek te zijn uitgeloot. "Anders zou ik hier nu niet gezeten hebben.

Ik had mee de oorlog moeten doen, en zou zeker die vier jaar niet overleefd hebben.”

Oorlog

Emiel was al 26 toen de oorlog uitbrak, echter nog altijd niet getrouwd. Lichtervelde kwam in het Duitse etappegebied te liggen, troepen die in de streek van Diksmuide hadden gevochten, kwamen er af en toe hun wonden likken. De herberg van Vermandele had echter vooral klandizie van de soldaten en officieren die in de gemeente zelf waren gelegerd. Bovendien lieten de Duitse officieren ook bij vader Vermandele nieuwe kleren aanpassen. Voor hen was het voorzeker een pak goedkoper dan “bei uns in Deutschland”.

Alhoewel iedereen in het gezin niet bepaald gelukkig was met die Duitse aanwezigheid werd ze toch gedoogd. De derde zoon uit het huisgezin, Jules Vermandele, had immers contacten met de Britse inlichtingendienst. Elke informatie die van een loslippige soldaat of officier kon worden bekomen, was daarbij van belang.

Huwelijk

Na de oorlogsjaren kwam het ogenblik om de verloren tijd in te halen. In weinig jaren werden zoveel huwelijken afgesloten als in 1919. Zo was het ook in de familie Vermandele. De dochter trouwde uiteindelijk met een Frans officier. Op 1 oktober 1919 trad de kleermaker Emiel Vermandele te Lichtervelde in het huwelijk met de naaister Alice Coussee. (Die was te Lichtervelde geboren op 26 mei 1893 als dochter van Julianus Jordanus Coussee en van Maria Leonia Van de Kerckhove. Ze is overleden te Lichtervelde op 3 februari 1974.) Emiel was dus al 31 jaar wanneer hij in het huwelijk trad. Gehaast om een gezin te stichten was hij trouwens niet. Een eerste zoon Jean werd in 1925 geboren, zijn dochter Nelly op 23 februari 1932. Bij de geboorte van dat tweede kind was Emiel dus al 44.

Heel zijn leven bleef Emiel Vermandele te Lichtervelde als zelfstandig kleermaker werken. Hij wou zich nooit -ook niet tijdens de oorlogsjaren- door buitensporige winsten snel verrijken op de rug van zijn mede-Lichterveldenaren. Menig inwoner van de gemeente die tussen 1920 en 1960 is getrouwd, ging daarbij gekleed in een kostuum, door kleermaker Emiel Vermandele voor hem naar maat gemaakt. Uiteindelijk zou echter ook in die gemeente de confectie meer en meer de plaats gaan innemen van het oude maatwerk.

Weerstand

Tijdens de Tweede Wereldoorlog zou Emiel zich ook actief inzetten voor zijn medemens. Door contact met de weerstand via Roeselare, zou hij regelmatig vluchte-

lingen herbergen of bij boeren uit de omgeving onderbrengen. Het ging daarbij vooral om weerstanders die om een of andere reden een onderduikadres nodig hadden. Ook verscheidene joodse weerstanders werden in die periode vriend des huizes. Wanneer ze na een verblijf in Lichtervelde dan naar het Brusselse terugkeerden voor nieuwe activiteiten trachtte Emiel telkens wel iets mee te geven. Een bokaal zelf ingelegde haring betekende immers voor de ondergedokenen in Brussel een waar feestje. De jongste broer van Emiel, Omer Vermandele, maakte deel uit van een Lichterveldse weerstandsgroep. De hele groep werd door de Duitsers aangehouden. Ze werden allen in Duitsland onthoofd.

Emiel bleef ook in zijn weerstandsactiviteiten rechtgeaard. Bij de bevrijding hielp hij mee om volgens de onderrichtingen alle collaborateurs in verzekerde bewaring te stellen. Dat gebeurde echter door hem zonder onderscheid van persoon, hij liet zich niet beïnvloeden of omkopen door financiële aanbiedingen. Verscheidene aangehouden zouden nadien trouwens hun waardering uitspreken voor zijn waardig gedrag in die periode.

Verteller

Na de Tweede Wereldoorlog was “Mieltje Vermandele de kleermaker” als verteller met een levendig geheugen de geliefkoosde toeverlaat voor de jonge generatie die dolgraag zat te luisteren naar zijn verhalen over “toen”. Ook over gebeurtenissen van voor de Eerste Wereldoorlog kon hij in rijke details, met naam en toenaam vertellen.

Van in zijn jeugd was Emiel een verwoede duivenmelker. Zelf heeft hij nooit sensationele prijzen binnengehaald, maar zijn vroegere burens, later verhuisd naar Knokke, wisten een villa te winnen met duiven, die Emiel hen vroeger als “uitstekend ras” had bezorgd. Onmiddellijk na de eerste overwinning kwamen ze dan ook “Mieltje” bedanken. Feit dat uitgebreid in de plaatselijke kranten werd verwerkt.

Sinds het overlijden van zijn echtgenote bekommert zijn dochter Nelly zich om hem. Niet dat hij echt hulpbehoevend was in die eerste jaren hij kon nog meereizen naar Zwitserland om zijn zuster te bezoeken. Op zijn 84 ging hij zo voor het eerst in een vliegtuig. Aanvankelijk bleef hij gedurende de wintermaanden bij zijn dochter, stilaan zou het verblijf echter bestendig worden.

Hij is nu meer de passieve TV-kijker geworden, vooral geboeid door natuurdocumentaires. Na de jongste verhuis bied kabel-TV hem de gelegenheid, zijn kennis van het Duits weer op te poetsen en zijn kleinere kennis van het Engels wat uit te breiden. Zeer op contact met kinderen gesteld, kijkt hij steeds uit naar de brieven die de jonge Isabelle uit Lichtervelde hem af en toe stuurt. De vriendschap met het -toen nog zeer kleine- meisje ontstond toen hij bij haar ouders in Lichtervelde voor de wekelijk-

se massage terecht kwam. Ook met zijn gewezen geburen in Lichtervelde -hij is nu bijna twee jaar officieel Mechelaar geworden- houdt hij graag contact.

Verjaardag

Alhoewel hij graag mensen ontmoet, is Emiel Vermandele toch niet meer opgewassen tegen een grote drukte. Als enkele mensen door elkaar praten, is hij de draad van het gesprek kwijt. In samenspraak met de verzorgende huisarts, Dr. De Greve, werd dan ook besloten om de viering binnenshuis te houden, in de vorm van een doorlopende receptie. Waarschijnlijk zullen wel enkele burens uit Walem al in de voormiddag aan de deur staan, officieel start de viering om 14 u. Dan brengt burgemeester Joris, vergezeld van enkele schepenen een bezoek aan de jarige. De burgemeester brengt dan zoals gebruikelijk ook de groeten van de koning over.

Op dat ogenblik komt ook kunstschilder Leonard Torfs (studio aan de Lange Leemstraat in Antwerpen) de jarige een olieverfportret aanbieden. Leonardo Torfs is vooral gekend als portrettist, hij woonde jaren lang in Paraguay alvorens naar zijn vaderland terug te keren, zowat 15 jaar geleden.

Ook de burgemeester van Lichtervelde heeft al de bedoeling te kennen gegeven om met enkele leden van zijn college de eeuweling te komen bezoeken. Het staat echter nog niet vast of dat op diezelfde dag zal gebeuren.

Verder krijgt Emiel het bezoek van tal van vrienden, van zijn gewezen burens in Lichtervelde. Er zijn echter ook bezoekers die van verder komen. Uit Dublin (Ierland) komt de echtgenote van een oude familievriend van de Frisons, die ook Emiel Vermandele leerde kennen en waarderen. Uit West-Berlijn komt een gewezen Gentenaar met vrouw en dochter op bezoek. Mensen uit Straatsburg en Oberseebach (Elzas) hebben al bloemen besteld voor de verjaardag.

Geschenk

Een geschenk uitkiezen voor een honderdjarige is niet eenvoudig. Er werd dan ook met een aantal vrienden overeen gekomen om gezamenlijk bij te dragen om de feesteling bij die gelegenheid in een nieuwe zetel te zetten. Vanuit die comfortabele positie kan hij de toekomstige gasten begroeten en het verloop van de ontvangst volgen.